

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศชุมชนบ้านบัวเทิง ตำบลท่าช้าง
อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี

โดย : กิติพจน์ แสนสิงห์

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : สังคมศาสตร์และการพัฒนา

ประธานกรรมการที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินทรา ชาฮีร์

ศัพท์สำคัญ : การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนเข้มแข็ง ทรัพยากรการท่องเที่ยว
การบริการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศที่ผ่านมาของ ชุมชนบ้านบัวเทิง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสาร และใช้วิธีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกในชุมชน เช่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ปัญหา แก้ไขปัญหา ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ทดลองการท่องเที่ยว เปิดเวทีให้คนในชุมชนได้วิพากษ์วิจารณ์ และรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการและผู้ที่มีประสบการณ์ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่าปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและการร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเล็กๆ ที่ปลูกกุหลาบเท่านั้น และรูปแบบการนำเที่ยวที่จัดไว้ก็ไม่ยืดหยุ่น ไม่มีวิธีการต้อนรับ แต่มีการให้ความรู้ในแต่ละส่วนเมื่อชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยได้เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในฐานะที่เป็นที่วิจัยในพื้นที่ จึงได้รูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ 6 ฐานการเรียนรู้ คือ มีพิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ศาลากลางบ้าน มอบดอกไม้ให้นักท่องเที่ยว เสริฟน้ำดื่มสมุนไพร และผลไม้ตามฤดูกาล พร้อมการแสดงฟ้อนรำต้อนรับนักท่องเที่ยว จากกลุ่มผู้สูงอายุและเด็กนักเรียน จากนั้นจึงนำนักท่องเที่ยวไป ฐานที่ 1 สักการบูชาศาลากลางบ้าน จุดเด่นคือ เสาไม้โบราณที่เป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งหมู่บ้าน ขณะนั้นเกิดเหตุร้ายกับชุมชน ผู้นำหมู่บ้านไปนิมนต์ท่านพระครูวิโรจน์รัตโนบล (บุญรอด นนฺโตโร) เจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมืององค์แรก (พ.ศ. 2397-2485) มาทำพิธี จึงตั้งศาลากลางบ้าน

ไว้ให้เกิดความสงบร่มเย็นตั้งแต่นั้นมา ฐานที่ 2 เข็มหมสนุญสาริตการตลาด จุดเด่นคือเป็นกองทุนที่เข้มแข็งบริหารจัดการแบบกลุ่มสัจจะของชุมชน มีการบริหารจัดการที่ดีเป็นที่ยอมรับของชุมชน ฐานที่ 3 สวนเกษตรผสมผสาน 3 แห่ง จุดเด่นคือ เป็นสวนเกษตรที่มีผลไม้หลากหลายชนิด สวนสมุนไพร ชุมชนนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้กับการเกษตร การปลูกไม้ผล คือสวนนายประสิทธิ์ บุญแก้ว สวนพุทรา 3 ไร่ ของนายเป็ง ศรีสุข และสวนมะนาว ของนายโชคชัย มั่นพันธ์ ฐานที่ 4 สวนแก้วมังกร ของนายบัญญัติ มาลาหอม จุดเด่นคือ การปลูกแก้วมังกรร่วมกับเกษตรผสมผสาน เลี้ยงปลา กบ และมีโฮมสเตย์ ไว้บริการนักท่องเที่ยว ฐานที่ 5 ไร่เจ้าปู่ดอนปู่ตา จุดเด่นคือ เป็นป่าดิบแล้งที่ยังมีสภาพดั้งเดิมและอยู่ใกล้เมืองมีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่า รวงผึ้ง และต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก ฐานที่ 6 วิถีชีวิตคนริมมูล จุดเด่นคือ วิธีการตากอวนปลาในแม่น้ำมูล นักท่องเที่ยวจะได้ร่วมตากอวนจับปลาประกอบอาหาร และรับประทานอาหารร่วมกับชุมชนที่ริมแม่น้ำมูล

จากการร่วมกับชุมชนทำการศึกษาวิจัยพบปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวในอดีตไม่ประสบผลสำเร็จแล้ว ชุมชนได้ทราบปัญหา และวิธีการในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จึงกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นใหม่ ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้สามารถใช้ได้ชั่วลูกชั่วหลาน ลดการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างฟุ่มเฟือยที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อม และเกิดการกระจายรายได้ไปสู่กลุ่มต่างๆ ในชุมชนอย่างเป็นธรรม การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ยังเป็นการสร้างเครือข่ายเผยแพร่แนวคิดออกไปยังชุมชนอื่น ให้ชุมชนอื่นสามารถนำรูปแบบการท่องเที่ยวนี้ไปใช้

ABSTRACT

TITLE : A STUDY OF AGRO-ECOTOURISM PRACTICE WITH COMMUNITY INVOLVEMENT: A CASE OF BUA-THEUNG VILLAGE AT THACHANG, SWANGWIRAWONG DISTRICT, UBON RATCHATHANI

BY : KITTIPOTCH SEANSING

DEGREE : MASTER OF ARTS

MAJOR : SOCIAL SCIENCES AND DEVELOPMENT

CHAIR : INTHIRA SAHEE, Ph.D.

KEYWORDS : INVOLVEMENT IN TOURISM MANAGEMENT / COMMUNITY STRENGTH / TOURISM RESOURCES / TOURISM MANAGEMENT / TOURISM MARKET

This research aimed to develop agro-ecotourism which includes community involvement and examine existing problems concerning agro-ecotourism in Bua-Theung village. The study collected data from field trips and printed sources. It also engaged the participants in various learning processes which involve their active participation at all levels, such as participating in collaborative learning activities, exchanging opinions, jointly examining causes of the problems, analyzing the problems, undergoing training and workshops, involving in a tourism project demonstration, joining a public debate between the participants themselves as well as scholars and experienced individuals.

The findings showed that existing agro-ecotourism problems were due to the fact that only a small community of rose growers in the village were involved and benefited from the practice. It was found that their rose gardens tour only provided information about each garden; it lacked tour-related written information and visitor greetings. During the study, research participant villagers were involved in the field research team activity. They experimented with organizing the village tour in six stops. To start, they performed tourist greetings with flower garlands at the village assembly center, served herbal drinks and seasonal fruits to tourists, and offered a dance show performed by school students and the village elders. After this, the

participants proceeded to the first stop organized at the center of the village where the village pillar was located. Here the participants performed a ceremony to pay homage to the sacredness of the ancient pillar. According to the village historical accounts, once there was a terrible incident taking place in the loosely-formed community at the time. Seeking spiritual refuge, the leaders went and asked PraKru Wirojarattanobol (Boonrawd Nondharo) (1854-1942), the first abbot of Thung Si Muang Temple, to calm the situation and bring peace to the community by raising the village pillar, which marked the establishment of the village. The second stop allowed the participants to learn to demonstrate the management of the village market funds. The strength of the funds management lies in the fact that it operates on the concept of community fund saving, the practice well accepted by the community. The third stop demonstrated integrated farming methods in which local wisdom is applied in orchards. The stop featured orchards growing not only a variety of fruits but also herbs. This stop consisted of Mr. Prasit Boonkaew's orchard, Mr. Peng Seesook's three-flavored jujube orchard, and Mr. Chokchai Munpun's lime orchard. The fourth stop was Mr. Banyat Malahom's dragon fruit orchard which also featured integrated farming of fish and frogs, and homestay service for tourists. The fifth stop was a visit to the village spirit shrine located in the midst of large lush woodlands, home to animals and thick tree canopies housing huge beehives. The sixth stop featured life along the Moon River. The highlights here were demonstration of different fishing methods and tourist involvement in actual fishing and picnicking with the locals who lived along the river.

The study provided an opportunity to explore problems resulting in lack of success in agro-ecotourism in the village. The villagers had the opportunity to understand and seek ways to solve the problems by themselves. They redesigned the village tour activity and used agro-ecotourism to maintain and rehabilitate local cultures, traditions, lifestyles, wisdom, natural resources, and environment for the years to come. Their agro-ecotourism also reduced the community's excessive resources consumption and fairly distributed income among the village's various groups. The education about the village that they gave to tourists also encouraged the spread of their agro-ecotourism approach to other communities which may benefit from it.